

מכון ירושלים לחקר ישראל

תכנית העבודה לשנת 2015

תוכן העניינים

3.....	מבוא
4.....	אשכול מחקרי ירושלים
9.....	מחקרי הערכה
10.....	המרכז לניהול ויישוב סכסוכים
14.....	היחידה לפרויקטים בינלאומיים
15.....	המרכז למחקרי קיימות
16.....	מרכז מילקן לחדשנות
21.....	המרכז לחקר החברה החרדית
24.....	פרסומים מתוכננים לשנת 2015

מבוא

עדכון אחרון 23 בדצמבר

תכנית העבודה של מכון ירושלים לשנת 2015 תכלול גם את כלל העשייה של מרכז מילקן לחדשנות עם הצטרפותו למכון. מרכז מילקן מתמחה בפתרונות פיננסיים לבעיות מדיניות והצטרפותו מעשירה את תחומי ההתמחות של המכון. בצד עיסוק בסוגיות ברמה הלאומית, מרכז מילקן יפתח השנה תכנית לפיתוח כלכלי של ירושלים: ירושלים בת קיימא.

בשנת זו מתכנן המכון **לבצע 41 פרויקטים**, מהם: 9 פרויקטים באשכול ירושלים, 3 מחקרי הערכה, 10 פרויקטים באשכול ניהול סכסוכים ויישובם, 11 פרויקטים במרכז מילקן לחדשנות, פרויקט אחד במרכז למחקרי קיימות, פרויקט אחד ביחידה לפרויקטים ביניל ו-6 פרויקטים במרכז לחקר החברה החרדית.

במכון פועלים שני פורומים של חוקרים ומעצבי מדיניות: האחד, בתחום ירושלים הגיאוגרפית והאחר בתחום החברה החרדית.

תכנית 'מרום' תמשיך להעסיק את המכון בהיקף נרחב בשלל תחומיה: תיירות, תעשיית הביו-טק וההיי-טק, עיר אקדמיה והגירה. במסגרת התכנית יבצע המכון 18 מחקרים ממוקדים.

הפרויקט בנושא תחזיות אוכלוסייה עבור צוות תכנית אב לתחבורה ירושלים ימשך גם בשנה זו.

נמשיך לערוך ולהוציא לאור את השנתון הסטטיסטי לירושלים (מהדורה מס' 29) ואת הפרסום הנלווה אליו 'על נתוניך ירושלים' (גם באנגלית) המנתח את תמונת המצב בעיר במגוון גדול של תחומי חיים ואת מגמות השינוי המתחוללות בה.

השנה ייצא לאור, לראשונה, שנתון סטטיסטי לחברה החרדית.

המכון ימשיך במחקר ובחשיבה בנושאים הקשורים למזרח העיר – חיי היומיום של התושבים במציאות הקיימת וחלופות עתידיות להסדרים בעיר.

במהלך השנה יראו אור 23 פרסומים. במסגרת תכנית מרום יראו אור 16 דוחות.

אשכול מחקרי ירושלים

תכנית מרום

ממשלת ישראל החליטה לאמץ את תכנית 'מרום' לפיתוח הכלכלי של ירושלים בשנים 2011-2016. תחומי הפעולה העיקריים של תכנית זו, על פי החלטת הממשלה, הם:

- חיזוק מעמדה של ירושלים כעיר תיירות;
- חיזוק מעמדה של ירושלים כמרכז מחקר, פיתוח ותעשייה בתחום הביוטכנולוגיה וההיי-טק;
- צעדים משלימים לפיתוח כלכלי.

הממשלה הקציבה כ-290 מיליון ₪ לטובת התכנית. תקציבים נוספים מוקצים על ידי משרד התיירות ועיריית ירושלים ויעמדו לרשות תחום התיירות.

את התכנית מלווה ועדת היגוי והיא מבוצעת על ידי הרשות לפיתוח ירושלים (הרל"י).

המכון התבקש ללוות את ביצוע התכנית בייעוץ, במחקר, במעקב ובהערכה והחל בעבודה בשנת 2012. השנה תימשך עבודת הייעוץ, המחקר והערכה. להלן פירוט התכנית לפי התחומים:

פרק א': פיתוח התיירות

מטרת העבודה ללוות את הפעילות בנושא תיירות על פי תכנית מרום: לייעץ, לפתח כלים למדידה, לעקוב ולהעריך בעזרתם את הפעולות והתוצאות בתחום ולסייע לקובעי מדיניות לקדם את ענף התיירות בעיר על היבטיו השונים.

דרכי הפעולה: צוות של מומחים בתחומי הערכה, תיירות, כלכלה, חברה ותכנון עומד לרשות התכנית. הצוות מלווה את מערך פיתוח ענף התיירות בהרל"י. העבודה מתמקדת בהערכת הפעולות בנושאים שונים, תוך סיוע בבניית אסטרטגיה כללית לפיתוח הענף בעיר. המכון מעריך באמצעות קריטריונים כמותיים ואיכותניים את מידת ההצלחה של הפעולות והתכניות לפיתוח הענף בעיר. הליווי מתמקד בייעוץ שוטף, במעקב מדידה והערכה ובמחקר מלווה בהתאם לצרכים.

שנת 2015 תהיה השנה השלישית בה מצב התיירות בעיר נבחן על פי התבחינים שנקבעו. התבחינים שנבחרו בוחנים את מצב התיירות בעיר בהתאם לפרמטרים של תעשיית התיירות וכן את הפעולות הננקטות על-ידי הרל"י בקידום השיווק, בזירוז וטיפול בתכניות לבניית בתי מלון בעיר, בהסברה בעיר ובעולם, בכנסים ובאירועים בירושלים ועוד. הנתונים מתעדכנים על פי נתוני הלמ"ס ועל פי סקר תיירות נכנסת לישראל שעורך משרד התיירות מדי שנה. הנתונים על הפעולות לקידום התיירות בעיר מתקבלים מהרל"י.

בשנת 2015 יתבצעו המחקרים הבאים:

- דוח שנתי על מצב התיירות;
- דוח בנושא הזיקות בין מזרח ירושלים למערבה בתחום התיירות.

צוות המחקר: ישראל קמחי, ליאור רגב, עומר יניב

פרק ב': תעשיות עתירות ידע

מטרת העבודה: ליווי הפעילות לקידום תעשיות הביוטכנולוגיה וההיי-טק בירושלים על בסיס תכניות העבודה והיעדים שהוצבו על-ידי ביו-ירושלים (הרלי"י) במסגרת תכנית מרום.

דרכי הפעולה: ליווי, ייעוץ, מעקב וההערכה של תכניות לקידום אשכולות ביוטכנולוגיים. צוות המכון מלווה את מנהלי התכנית בהרלי"י ביישום התכנית. הצוות מבצע מיפוי של הפעילות הקיימת, מסייע בפיתוח אסטרטגיות לפעילות בתחום ומבצע מעקב והערכה תקופתיים. כמו כן נערכים מחקרים ממוקדים שיהוו תשתית לפעולות לקידום התחום.

בשנת 2015 יבוצעו המחקרים הבאים:

פיתוח תעשיית הביוטכנולוגיה:

- דוח אינדיקטורים למעקב אחר התפתחות תעשיית הביוטכנולוגיה בעיר;
- דוח מעקב – תעשיית הביוטכנולוגיה בעיר – הערכה מעצבת של כלי המדיניות המופעלים עבור תעשיית הביוטכנולוגיה;
- בחינת פוטנציאל פיתוח תעשיית הניסויים הקליניים בירושלים ופיתוח כלי מדיניות להגדלת תעשייה זו בעיר;
- מחקר לבחינת יישום מודלים ל'האבים' טכנולוגיים בירושלים עבור תעשיית הביוטכנולוגיה ותעשיית ההיי-טק.

פיתוח תעשיית ההיי-טק:

- דוח מעקב וההערכה על התפתחות תעשיית ההיי-טק בעיר;
- דוח מעקב תעשיית ההיי-טק בעיר הערכה מעצבת של כלי המדיניות;
- דוח שיקולי מיקום של תעשיית ההיי-טק בירושלים.

צוות המחקר: ימית נפתלי, שלי פריצקר

פרק ג': ליווי, ייעוץ, מעקב, מחקר והערכה של קידום הפעילות האקדמית בעיר – פרויקט 'עיר.אקדמיה'

מטרת העבודה: המטרה של מיזם 'עיר.אקדמיה' היא להפוך את מוסדות האקדמיה בירושלים לאבן שואבת למשיכת סטודנטים לעיר. הכלים שנקטו הם העצמת חווית הלימוד בירושלים תוך מינוף השפעתה הכלכלית של הפעילות האקדמית על העיר.

דרכי הפעולה: צוות ליווי, הערכה וייעוץ מלווה את פעילות עיר.אקדמיה. הצוות מייעץ למנהלי התכנית, מבצע מעקב אחרי פעילותה ומעריך את הישגיה.

בשנת 2015 יבוצעו המחקרים הבאים:

- דוח מעקב והערכה – השכלה גבוהה בירושלים 2015;
- דוח המלצות לפיתוח תחרותיות להשכלה הגבוהה בירושלים;

- דוח מצב – נתוני סטודנטים מחו"ל בירושלים;
- דוח בנושא סקר בוגרי תוכניות תלמידי חו"ל;
- דוח בנושא גורמי ההשפעה העיקריים בבחירת מוסד לימוד אקדמאי;
- סקר בוגרים של מוסדות ההשכלה הגבוהה בירושלים;
- דוח 'עושים שכונה' – מעקב והערכה בהתאם למטרות הפרויקט.

פרק ד': הגירה לירושלים וממנה

כמידי שנה נערוך גם השנה מחקר הגירה כמותי על הגירה לירושלים וממנה, מגמות בהיקפי ההגירה, מאפייני המהגרים, אזורים וישובי מוצא ויעד של המהגרים.

צוות המחקר: מיכל קורח, ד"ר מאיה חושן

שנתון סטטיסטי לירושלים

מדי שנה מפרסם המכון שנתון סטטיסטי עם נתונים על העיר. השנתון מכיל כ-300 לוחות וגרפים ובהם נתונים עדכניים על: שטח, אקלים, אוכלוסייה, הגירה, רמת חיים, עבודה, תעשייה, שירותים, בינוי, תחבורה, תיירות, חינוך, תרבות וספורט, בריאות, רווחה, תקשורת, סדר ציבורי, דת, תקציב עירוני ועוד.

בשנת 2015 יצא לאור שנתון מספר 29.

צוות השנתון: עורכת ראשית: ד"ר מאיה חושן

עורך גרפי: יאיר אסף-שפירא

צוות השנתון: יועד שחר, אלון קופרארד

יו"ר ועדת ההיגוי: פרופ' משה סיקרון

בשיתוף עם: עיריית ירושלים, הרשות לפיתוח ירושלים (הרל"י), כנסת ישראל, קרן לייכטאג

על נתוניך ירושלים – מצב העיר ומגמות שינוי

פרסום המלווה את השנתון הסטטיסטי לירושלים בו מוצגים הנתונים ומגמות השינוי וההתפתחות העיקריות של העיר לאורך השנים. רואה אור גם באנגלית.

צוות המחקר: ד"ר מאיה חושן, מיכל קורח, יאיר אסף-שפירא, יועד שחר, אלון קופרארד

התיירות במזרח ירושלים

מטרת העבודה היא בניית מאגר מידע על התיירות במזרח של ירושלים, סקירת מצאי ומצב התיירות בחלקה המזרחי של העיר, לרבות נושא האכסון בבתי המלון ובאכסניות, סוכני תיירות, חברות הסעה לתיירים, הסעדה, מצב אתרי הביקור העיקריים ובחינת הקשרים עם גופי תיירות במערב העיר.

צוות המחקר: ישראל קמחי, עומר יניב, ליאור רגב

בשיתוף עם: המרכז לפיתוח ויזמות מזרח ירושלים

הגירת צעירים לירושלים, ממנה ובתוכה

ניר ברקת, ראש העיר הציב בראש סדר העדיפויות את טיפוח אוכלוסיית הצעירים. המחקר בוחן מגמות הגירה של צעירים לירושלים וממנה לפי קבוצות גיל, יישובים ואזורים בארץ מהם עברו לגור בירושלים ויישובים בהם בחרו לגור מי שהיגרו מירושלים. כמו כן, תבדקנה השכונות בעיר שבהן בחרו לגור העוברים לירושלים והשכונות מהן עזבו ירושלמים למקומות אחרים בארץ. המחקר מנתח את הנתונים וכולל: לוחות, גרפים, מפות ותמצית של תמונת מצב ומגמות שינוי שעולות מתוך המידע הכמותי.

צוות המחקר: יאיר אסף-שפירא, ד"ר מאיה חושן
בשיתוף עם: האגף לתכנון אסטרטגי ומדיניות בעיריית ירושלים

תרבות בסופי שבוע בירושלים

המחקר מבקש לבחון האם הציבור הירושלמי מעוניין בפעולות תרבות שונות הנערכות בסופי שבוע בעיר והאם הוא משתתף בהן. המחקר נערך עבור עמותת 'ירו-שלם' באמצעות הפצת שאלון באינטרנט לכ-500 נשאלים מאזורים שונים בעיר.

צוות המחקר: רות אברהם, עומר יניב, ישראל קמחי
בשיתוף עם: עמותת ירו-שלם, קואליציה של ארגוני חברה אזרחית בירושלים

תחזיות אוכלוסייה ופריסת מרכזי תעסוקה, לימוד ומוקדי פעילות אחרים – תכנית אב לתחבורה

הפרויקט בעל אופי תשתיתי ונועד לספק לתכנית אב לתחבורה תשתית ידע, מידע ותובנות שיסייעו להפעלת מודל תחבורה חדש לעיר.

העבודה תסתיים בסוף שנת 2015 והיא תכלול: תחזית אוכלוסייה חדשה לעיר, פריסת האוכלוסייה באזורי תנועה בעיר ובמרחב המטרופוליטני שלה וכן תחזית מועסקים במרכזי תעסוקה ומוקדי פעילות גדולים ברחבי העיר המחוללים תנועה כגון: מוסדות חינוך ותרבות גדולים, מוקדי מסחר, אזורי תעשייה וכד'.

צוות המחקר: ישראל קמחי, ד"ר מאיה חושן, יאיר אסף שפירא, דפנה שמר, ד"ר אליהו בן-משה
בשיתוף עם: צוות תכנית אב לתחבורה ירושלים

התפתחות מערכת הדרכים בירושלים מאז 1967

מחקר מקיף על תולדות התפתחות מערכת הדרכים בעיר מאז איחודה. המחקר יפורסם כאלבום בו יהיו טקסטים ותמונות, כמו גם תשריטי תכניות ונתונים על התפתחות התנועה בעיר.

צוות המחקר: ישראל קמחי, ליאור רגב, יאיר אסף שפירא, עומר יניב
בשיתוף עם: צוות תכנית אב לתחבורה ירושלים

תיעוד התפתחות פרויקט הרכבת הקלה

הרכבת הקלה הביאה לשינוי משמעותי במערכת התחבורה הציבורית בעיר. תכנית אב לתחבורה, האחראית על תכנון מערכת התחבורה כולה, מבקשת לתעד את התמורה שהביאה הרכבת לעיר. התיעוד יעסוק בהיסטוריה של התכנון, ההקמה והתפעול של הרכבת מיום שהחלה לפעול בעיר ועד היום. המחקר יפורסם כאלבום ובו תכניות, תמונות, שרטוטים ודברי הסבר.

צוות המחקר: ישראל קמחי, ליאור רגב, יאיר אסף שפירא
בשיתוף עם: צוות תכנית אב לתחבורה ירושלים

מחקרי הערכה

בשנת 2015 יתבצעו 3 מחקרי הערכה על פרויקטים חברתיים בעיר, ביניהם ליווי לעמותות בביצוע הערכה פנימית לפרויקטים המופעלים על ידם.

גוננים

הערכה על פעולות לעידוד תוכניות ירוקות בשכונת גוננים. מטרת התוכנית לקדם הטמעה של ערכי איכות סביבה בשכונת קטמונים בהובלה של המנהל הקהילתי ובשיתוף תושבי השכונה.

צוות המחקר: ד"ר מאיה חושן, מיכל קורח
בשיתוף עם: הקרן לירושלים

תיאטרון המרתף

מחקר הערכה לתיאטרון המרתף שהוא בית ספר למשחק ותיאטרון פעיל לנוער בסיכון.

צוות המחקר: ד"ר מאיה חושן, מיכל קורח
בשיתוף עם: הקרן לירושלים

ליווי תהליך הערכה פנימית

ליווי תהליך הערכה פנימית בארגונים שבהם פועלות תוכניות למגזר החרדי במימון קרן ירושלים.

צוות המחקר: ד"ר מאיה חושן, אפרת סער
בשיתוף עם: הקרן לירושלים

המרכז לניהול ויישוב סכסוכים

צוות חשיבה: ירושלים בין ניהול הסכסוך ליישובו

החל משנת 1993 עוסק צוות חוקרים במכון ירושלים בחשיבה על הסוגיות הגיאוגרפיות-פוליטיות הנוגעות לירושלים. מטרת הצוות הן להביא בפני קובעי מדיניות מידע אמין ועכשווי על המגמות הדמוגרפיות, החברתיות והפוליטיות במזרח ירושלים; לגבש חלופות לניהול העיר באין הסדר מדיני וחלופות להסדר עתידי.

הצוות עוסק במגוון נושאים: ניתוח המציאות המורכבת במזרח ירושלים והמגמות הנוכחיות, מיפוי העמדות והאינטרסים של הצדדים, לימוד הלקחים ממשאים-ומתנים קודמים ובחינת חלופות להסדרי ביניים והסדרי קבע.

מרכז הצוות: ד"ר אמנון רמון

צוות המחקר: ד"ר חגי אגמון-שניר, ד"ר יובל בדולח, אורה אחימאיר, יאיר אסף-שפירא, דוד ברודט, תא"ל (מיל') אודי דקל, פרופ' משה הירש, דן הלפרין, אריק וירצבורגר, ד"ר מאיה חושן, מר יעקב יניב, ד"ר הלל כהן, ליאור להרס, פרופ' רות לפידות, ד"ר קובי מיכאל, ראובן מרחב, עו"ד גיל-עד נועם, פרופ' רובי סייבל, ישראל קמחי, מאיר קראוס, דני רובינשטיין, פרופ' יצחק רייטר, רוני שקד, ד"ר עמנואל שרון, אלי"מ (מיל.) ד"ר דני תרזה (סדר אלפאבתי)

הר-הבית/אל-חרם אל-שריף – תמורות בסטטוס-קוו

המחקר יתעד וינתח את התמורות בסטטוס-קוו בהר-הבית החל משנת 2000 ועד לימינו. הסטטוס-קוו איננו עוד הקפאת מצב כפי שנהוג לחשוב אלא מצב דינמי ומשתנה בקרב יהודים ומוסלמים כאחד. גורמים רדיקליים משני הצדדים מגבירים את פעילותם הדתית-פוליטית באתר הקדוש ותורמים להגברת המתחים בירושלים ומעבר לה. למתיחות זו השלכות על מספר זירות ובהן: יחסי ישראל והעולם המוסלמי; יחסי ישראל וירדן; מערכת היחסים עם הפלסטינים; הקהילה הבינלאומית וכמובן השלכות על הסדרים עתידיים. העבודה תנתח את התהליכים ותציע מתווה להמלצות מדיניות הנוגעות לניהול הר-הבית ואופי הפעילות בו.

צוות המחקר: פרופ' יצחק רייטר, ד"ר אמנון רמון, ליאור להרס

סכסוכים במקומות קדושים

מקומות קדושים הם מוקד לביטוי אמונתי ולפולחן. בסביבה של סכסוך אתני, לאומי או בינלאומי, הם הופכים, לעתים, גם זירה למאבק ומקור לעימות זהותי ולגיוס פוליטי. סכסוכים על מקומות קדושים מתאפיינים במימדים מורכבים וייחודיים ומהווים, במקרים רבים, אבן נגף משמעותית במו"מ לשלום ולכן הם מצריכים התייחסות נפרדת והתמודדות מיוחדת.

מטרת המחקר היא לבדוק מה מוביל להתעוררות של סכסוכים אלימים על מקומות קדושים ולזהות מהן הדרכים להפחתת אלימות ולפתרון של סכסוכים מסוג זה. צוות המחקר מתאפיין בגישה בין-תחומית המשלבת ראייה תיאורטית בתחומים שונים וביניהם גיאוגרפיה של קדושה, יישוב סכסוכים (כולל היסטוריה ופוליטיקה) ונוף אורבאני.

המחקר יעסוק בסכסוך הישראלי-פלסטיני בהקשר של סכסוכים במקומות הקדושים ובמקביל יערך מחקר השוואתי על סכסוכים באזורים נוספים באסיה ובאירופה, תוך ניסיון לבחון השערות והנחות תיאורטיות על סמך המקרים האמפיריים.

המחקר יעסוק במספר מוקדים של סכסוכים במקומות קדושים: המחלוקת על דרישת 'נשות הכותל' להתפלל ברחבת הכותל; מוקדי חיכוך סביב אתרי קודש בהר ציון והסכסוך על גשר המוגרבים.

צוות המחקר: פרופ' יצחק רייטר, ד"ר אמנון רמון, ליאור להרס, קרוליין קלנברג

שכונות מזרח ירושלים

השכונות הערביות במזרח ירושלים הן במידה רבה 'חור שחור' מבחינת ידע על מאפיינים חברתיים, כלכליים ופוליטיים של התושבים הפלסטינים ומצב התשתיות והשירותים במזרח העיר. קובעי מדיניות והציבור הרחב אינם יודעים הרבה על מאפייני האוכלוסייה הערבית במזרח ירושלים: זיקותיה הזהותיות והפוליטיות וצרכיה הכלכליים, החברתיים החינוכיים והתרבותיים. גם כאשר רוצים לטפל בתשתיות ובשירותים המוזנחים במזרח העיר, אין בידי המוסדות מידע ותמונת-מצב אמינים.

במכון ירושלים ובמוסדות אחרים כמו עיריית ירושלים, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה והלשכה הפלסטינית לסטטיסטיקה נצבר ידע בתחום הכלכלי והחברתי וברמת השירותים והתשתית אך ידע זה אינו מלא ואינו מעובד כדי לאפשר מחקר ממוקד ומעמיק הן ברמה הכוללת של תושביה הערבים של מזרח ירושלים והן ברמה המקומית של השכונה.

המכון מנהל פרויקט מחקר רב-שנתי על מזרח ירושלים בכמה ממדים: איסוף מידע חברתי על שכונות; מחקרי רוחב על צרכים של מזרח העיר ושכונותיה לעומת מצאי התשתית והשירותים; איגום מאגרי מידע בתחומי הדמוגרפיה, התעסוקה, התחבורה, התשתית, השירותים ועוד. על פי הצרכים ואפשרויות המימון יפותחו מחקרי משנה נושאים ברמת המאקרו במטרה להאיר בעיות ייחודיות המחייבות התייחסות וטיפול מידיים כגון סוגיות החינוך, התכנון והבנייה.

בשנת 2015 יתבצע מחקר על השכונות ואדי ג'וז-שייחי ג'ראח וג'יבל מוכבר.

צוות המחקר: פרופ' יצחק רייטר, ישראל קמחי, ליאור להרס

תושבות עירונית מכלילה

לצד עבודת המחקר על השכונות במזרח ירושלים מתוכנן להמשיך השנה בפרויקט, שהחל בשנת 2014, של עריכת שולחנות עגולים העוסקים במצבן של השכונות ובבעיות מרכזיות המצריכות טיפול ומענה, מצד הרשויות, לקידום פתרונות וצעדי מדיניות מעשיים. בשולחנות העגולים משתתפים תושבי השכונות הערבים, מתכננים, מהנדסים ומומחים, נציגי העירייה והממשלה, חברי מועצת העיר ונציגים של ארגוני חברה אזרחית. מטרת השולחנות העגולים היא לקדם ערוץ דיאלוג ישיר ומתמשך בין הנהגת התושבים הערבים במזרח ירושלים לבין הרשויות במטרה להביא לשינוי מדיניות בנושא ומתן מענה ראוי לצרכים ולבעיות בשכונות הערביות במזרח ירושלים. הפרויקט יבחן את המודל של 'תושבות עירונית מכלילה' תוך הסתייעות בעבודת המחקר שערך המכון בנושא 'אזרחות מכלילה'.

צוות המחקר: פרופ' יצחק רייטר, ליאור להרס

בשיתוף עם: קרן פרידריך נאומן לקיום החירויות, סניף ירושלים

המדיניות הישראלית כלפי ערביי מזרח ירושלים

דיוני צוות החשיבה שעסקו במזרח העיר גילו מציאות קשה ומורכבת ובעיקר שורה של 'פלונטריזם' וחסמים המקשים מאוד הן על חיי התושבים הערבים והן על פעילות הרשויות הישראליות במזרח העיר. בהיבט הפיזי עלו הבעיות הקשות בתחומי הסדר המקרקעין, התכנון והבנייה המקשות על קבלת אישורי בנייה כחוק ועל טיפול בבעיות התשתית הקשות במזרח ירושלים. בהיבט החברתי עלו בעיות הפיצול של האוכלוסייה המזרח-ירושלמית, הקשיים שיוצרת התושבות, העדר מנהיגות יציגה ומוסכמות, קשיים בהתארגנות קהילתית וחולשה מובנת המקשים מאוד על פעילות העירייה והממשלה והמגע בין הרשויות והתושבים. בתחום החינוך וההשכלה הגבוהה עלו הקשיים של הצעירים שלמדו על פי תכנית הלימודים הפלסטינית-ירדנית להשתלב במוסדות ההשכלה הגבוהה הישראלים ובשוק העבודה הישראלי. בתחום הכלכלי התגלה חוסר במידע ובנתוני יסוד של כלכלת מזרח ירושלים: התעסוקה, שוק העבודה, היקף המסחר, מימדי העוני, הקשרים עם המגזר היהודי ועוד. מן הצד השני, ניתן להבחין בקרב חלקים של החברה הערבית במזרח-ירושלים בניצנים מהוססים של רצון לפעול לשיפור איכות החיים, תוך הסטה מסוימת של הנושא הרגיש של עתידה הפוליטי של העיר הצידה. כל זאת לנוכח התרחקות האופק המדיני. פרץ המחאה והאלימות במזרח ירושלים שהחל בקיץ האחרון המחיש עוד יותר את הצורך בגיבוש מדיניות ישראלית חדשה לטיפול בתושבי מזרח ירושלים.

על רקע זה יציע המחקר מדיניות ישראלית 'חכמה' שתפעל לשיכוך המתחים במזרח ירושלים באמצעות פעילות שלטונית שיטתית שתטיב עם האוכלוסייה הערבית בשורה של נושאים בתחומים: הפיזי, חברתי והכלכלי.

מטרת הפעילות של הצוות: הסרת שורה של חסמים ומכשולים ביורוקרטיים, משפטיים ואחרים המקשים הן על האוכלוסייה הערבית והן על פעילות רשויות השלטון במזרח ירושלים.

בשלב ראשון יערך מיפוי, ניתוח ופרוט החסמים והמכשולים השונים ('הפלונטריזם') בתחום הפיזי, חברתי והכלכלי. בשלב שני ינתחו כלים וכללים לממשל הישראלי של 'עשה' ו'אל תעשה' במזרח העיר ולבסוף יוצעו דרכים 'יצירתיות' לפתרון הבעיות 'מלמטה' באמצעים 'אזרחיים' תוך עקיפה של קשיים מדיניים, פוליטיים, משפטיים ואחרים.

צוות המחקר: ד"ר אמנון רמון, ד"ר חגי שניר-אגמון, מאיר קראוס
בשיתוף עם: המרכז הבין תרבותי

התושבות של ערביי מזרח ירושלים

המחקר יעסוק בבחינת מעמד תושבות הקבע של ערביי מזרח ירושלים על כל צדדיו והשלכותיו: התגבשות מ-1967 ועד היום; משמעותו בחיי היום יום והשלכותיו מרחיקות הלכת על המדיניות הישראלית ופעולות רשויות השלטון במזרח ירושלים. המחקר יציע חלופות שונות למעמדם של תושבי מזרח ירושלים בתרחישים שונים באין הסדר ובמקרה של התקדמות לקראת הסדרי ביניים או הסדרי קבע.

החוקר: ד"ר אמנון רמון

עיר פתוחה

במגעים המדיניים שהתרחשו לאורך השנים בין ישראל והפלסטינים בנושא עתידה של ירושלים עלה, לאורך השנים, הרעיון של שמירה על ירושלים כעיר פתוחה, ללא חלוקה פיזית, במסגרת של הסכם שלום בין הצדדים. מחקר זה דן בסוגיה זו ובשאלות שהיא מעלה ועורך בדיקה מקיפה של מודלים ואתגרים המתייחסים להיבטים המשפטיים, הכלכליים, הביטחוניים והניהוליים הנגזרים מנושא זה. דיון זה יעשה לצד ניתוח השוואתי של מודלים מערים שונות בעולם והתייחסות לתהליכי ניהול ויישוב סכסוכים בערים חצויות – בין קהילות או בין מדינות – בעולם. כמו כן הוא יכלול סקירה של מחקרים, הצעות ורעיונות יצירתיים שהועלו על-ידי גורמים שונים – ישראלים, פלסטיניים ובינלאומיים – בהקשר זה.

החוקר: ליאור להרס

משטר מיוחד בעיר העתיקה – פרויקט ישראל-פלסטיני

חוקרי המכון עסקו בעבר בחשיבה על מודל של 'משטר מיוחד' בעיר העתיקה או באגן ההיסטורי כפתרון מדיני במסגרת הסכם שלום ישראל-פלסטיני. רעיון זה עלה גם בשיחות בין אהוד אולמרט ואבו-מאזן בתהליך אנאפוליס בשנת 2008. פרויקט זה מעוניין לגבש הצעה מפורטת למשטר מיוחד ישראל-פלסטיני – Jerusalem Joint Authority – בעיר העתיקה וזאת במטרה לסייע, בעתיד, למקבלי החלטות בתהליך מו"מ בנושא ירושלים. הפרויקט מבוסס על צוות חוקרים ישראל-פלסטיני המשלב מומחים בתחומים שונים ושואף לשרטט מסגרת משותפת שתשקף את האינטרסים והעמדות של שני הצדדים. הפרויקט עוסק בהיבטים השונים הנוגעים למשטר המיוחד: מבנה המשטר, מעורבות בינלאומית, הסדרי ביטחון, ניהול מוניציפאלי, היבטים כלכליים, מערכת המשפט וניהול המקומות הקדושים.

צוות המחקר: מאיר קראוס, ישראל קמחי, די"ר אמנון רמון, פרופ' רובי סייבל, אודי דקל, ליאור להרס

אינטראקציה ודפוס שילוב מרחבי בירושלים בין יהודים לערבים

המחקר יעסוק בהיבטים השונים של השילוב המרחבי בין ישראלים לפלסטינים בירושלים, תוך התמקדות בסוגיות של חיי היום-יום בעיר והשפעת המציאות הגיאוגרפית, רמת הסכסוך הלאומי והשיח הציבורי-העירוני על דפוס האינטראקציה בין הקהילות. מטרת המחקר היא לייצר מדדים לבחינת מידת השילוב המרחבי, ממגוון תחומי חיי היום-יום בירושלים, שבהן תיבחן מידת העירוב\חפיפה המרחבית בין תושבים יהודים לערבים. המדדים יאפשרו מעקב רב שנתי, סקירת מגמות ובניית המלצות למדיניות תכנון וניהול עירוני בערים מחולקות. השנה יתמקד המחקר בתחום המסחר והתעסוקה ובחינת ממדי האינטראקציה ומשמעותיה במרחבים אלו.

החוקר: מריק שטרן

היחידה לפרויקטים בינלאומיים

SPREE: Servicing Policy for a Resource Efficient Economy

SPREE הוא פרויקט סביבתי תלת-שנתי שהוגש כהצעת מחקר לאיחוד האירופאי בסוף שנת 2011 על ידי המרכז למדיניות צמיחה וחדשנות במכון. הפרויקט עתיד להסתיים בחודש יוני 2015. הקונסורציום המחקרי של הפרויקט כולל עשרה גופים ובהם אוניברסיטאות, מכוני מחקר ורשויות ציבוריות מרחבי אירופה, וכן מכון ירושלים לחקר ישראל, אוניברסיטת תל אביב ואוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

הפרויקט נועד להציע מדיניות לקידום 'שירותיות' (servicizing) בסקטורים ספציפיים (מים, תחבורה וחקלאות מזון) על בסיס מקרי בוחן במדיניות הקונסורציום (אנגליה, ספרד, פינלנד, הולנד, שוודיה, ליטא וישראל). חדשנותו של הפרויקט היא בפיתוחן ושילובן של מתודולוגיות איכותניות וכמותניות ושימוש ב-agent-based modeling, לצורך מדידת הביצועים הכלכליים, הסביבתיים והחברתיים של מערכות שירותיות. כלים אלו יצביעו על התנאים שיאפשרו למערכות שירותיות להוביל לניתוק בין צמיחה כלכלית לבין פגיעה סביבתית, תוך השגת מטרות חברתיות בעלות ערך. כמו כן, דרכם תימדד יכולתם של כלי מדיניות לעודד את היווצרותן של מערכות שירותיות ולתמוך ביישומן בשטח. התוצרים הסופיים של הפרויקט יהיו חבילות מדיניות לעידוד שירותיות בתחומי המים, התחבורה וחקלאות המזון.

צוות המחקר: יעל מרום, פרופ' ערן פייטלסון, תמי שלוסברג, ענבר גורדון
בשיתוף עם: האיחוד האירופי

המרכז למחקרי קיימות

קיימות עירונית

הפרויקט 'קיימות עירונית' הוא פרויקט תלת-שנתי שיצא לדרך בחודש מאי 2013 ועתיד להסתיים באפריל 2016. הפרויקט הוא המשכו של הפרויקט רחב ההיקף 'תחזית קיימות 2030', שנערך במכון ירושלים, בשיתוף המשרד להגנת הסביבה. נקודת המוצא לפרויקט 'קיימות עירונית' היא העובדה כי חרף הישגי ההתייעלות בתהליכי ייצור ומעבר למוצרים ידידותיים לסביבה, אנו רחוקים מאוד מהשגת היעדים שיאפשרו את שימור הסביבה הגלובלית לדורות הבאים.

חדשנותו של הפרויקט היא בהתמקדותו בהתנהגות האנושית. 'קיימות עירונית' מזהה את העיר כמקום בו מתרחשת רוב הפעילות האנושית ובעזרת צוות של מומחים מובילים, במגוון תחומי ההתנהגות האנושית, מנסה להתוות המלצות מדיניות והתנהלות להשגת קיימות באמצעות שינוי בסגנון החיים העירוני.

הפרויקט נמצא בימים אלו בעיצומו של השלב השני, לאחר סיום השלב הראשון אשר כלל כתיבת חוות דעת מומחים בתחומים שונים שזוהו כמרכיבים חיים עירוניים מקיימים וכן ניסוח חזון ועקרונות לעיר מקיימת בישראל.

המחצית הראשונה של שנת 2015 תוקדש לקיום 'מעבדות עירוניות' בשיתוף רשויות מקומיות שונות. במעבדות נבקש להתמקד בנושאים אשר זוהו, בשלב הראשון, כחיוניים לקידום קיימות עירונית באמצעות סדנאות עבודה ואיסוף מידע על השחקנים השונים, החסמים וההזדמנויות המרכיבים תהליכי קידום קיימות בערים בישראל. מטרת המעבדות לבחון את היישומיות של רעיונות שעלו בחוות הדעת של המומחים ולהעשיר את הידע והתובנות שלנו לקראת השלב האחרון של הפרויקט, בו ננסח המלצות מדיניות לקידום שינויי התנהגות להשגת אורח חיים מקיים בערים בישראל.

המעבדות המתוכננות בשלב זה עתידות להתקיים בערים: חולון, אשדוד וירושלים, בשיתוף פעולה עם העיריות (ייתכן ויתווספו ערים נוספות). לצורך קיום המעבדות גויסו מומחים נוספים בתחומים הרלוונטיים לנושאים שייחקרו.

המחצית השנייה של שנת 2015 תוקדש לתחילת גיבוש המלצות המדיניות של הפרויקט על בסיס כל הידע, שיצטבר עד לנקודה זו, מחוות דעת המומחים ומן המעבדות השונות.

בנוסף, תסתיים השנה בניית מערכת האינדיקטורים של הפרויקט שנועדה לאמוד קיימות עירונית.

בתחילת פברואר 2015 עתיד להתקיים האירוע המרכזי של הפרויקט. לטובת האירוע הוזמנו שני חוקרים מאוניברסיטת קלארק בארה"ב, אשר תחום התמחותם הוא כלכלה משתפת. האורחים ישתלבו באירועים שונים אשר יתקיימו במשך יומיים ויעסקו בנושאי הפרויקט, הן כדוברי מפתח בכנס פומבי אשר נועד לחשוף את עבודת הפרויקט בפני בעלי עניין שונים והן כמובילי סדנאות עבודה והרצאות בפני שותפים שונים לדרך הפרויקט.

מנהלת המחקר: תמי גבריאלי

רכזת: גלית רז-דרור

עוזרת מחקר: אראלה גנן

ייעוץ: ולרי ברכיה

צוות המחקר: מיכל איתן; ד"ר ליה אטינגר, ד"ר אורלי רונן, לורית לייבוביץ (מרכז השל); פרופ' אראל אבינרי, ד"ר מידד קיסטינגר, ד"ר יודן רופא, שרון בנד-חברוני, יואב אגוזי, עידית אלחסיד, חגי קוט

מרכז מילקן לחדשנות

ירושלים בת-קיימא

במטרה להפוך את ירושלים לעיר אטרקטיבית לתושביה ולעודד משיכה לעיר, יציע המחקר כלים פיננסיים חדשים לגיוס הון להשקעות בתכניות פיתוח בירושלים הכוללות חיזוק הבסיס הכלכלי והתרבותי של העיר וחיזוק התושבים. הכלים והתכניות שיפותחו, במהלך המחקר, יתמקדו במרכיבים הבאים: יצירת קהילות בעלות דיור בר-השגה, פיתוח שירותים מסחריים, פיתוח תחבורה, קידום פעולות תרבות, שיפור החינוך ועוד. המחקר יציע דרכים לחיזוק הליבה העירונית ופעילות הרשות לפיתוח ירושלים, לבניית תשתיות קהילתיות ולפיתוח כלכלי של קהילות התושבים במזרח ירושלים. המחקר ימליץ על גיוס השקעות פילנתרופיות לירושלים כ'השקעות חברתיות', עם תשואה כלכלית וחברתית. גישה חדשה זו תמנף מימון פילנתרופי חדש מכל רחבי העולם ותקל על מודל בר-קיימא של השקעה.

צוות המחקר: סטיבן זכר, גלן יאגו, ימית נפתלי, ישראל קמחי, מאיה חושן, ליאורה שוהם-פיטרס, אורלי מובשוביץ-לנדסקרונו
בשיתוף עם: הקרן לירושלים

הכלה פיננסית

בהתבסס על המעבדה לחידושים פיננסיים בחסות קרן סיטי שהתקיימה בשנת 2014, נמשיך את פיתוח הכלי הפיננסי החדש כדי לאפשר למשקיעים חברתיים גישה למודלים של הלוואות לקהילה. הכלי יאפשר למשקיעים חברתיים מכל רחבי העולם למקד תכניות המבוססות על קהילה ספציפית ולייצר תשתית להלוואות המספקות מימון זעיר (מיקרו) לפיתוח עסקים קטנים ומפעלים חברתיים.

צוות המחקר: סטיבן זכר, גלן יאגו, ימית נפתלי, ליאורה שוהם-פיטרס
בשיתוף עם: קרן סיטי

מעבדת מדעי החיים

מטרת הפרויקט היא לפתח מדיניות ליצירת מודל פיננסי חדש למימון מחקר ופיתוח של פריצות דרך ביו-רפואיות בתעשיית התרופות. המעבדה לחידושים פיננסיים תתמקד בצעדים הדרושים לישראל כדי ליצור מוצר לטווח ארוך עם מימון מובנה ולהפיק את המחקר הראשון מסוגו – Research Backed Obligation (RBO). לפרויקט פוטנציאל להפוך את ישראל למרכז מימון למחקר רפואי ויתרום רבות לתעשיית הביוטכנולוגיה בישראל.

צוות המחקר: גלן יאגו, סטיבן זכר, ימית נפתלי
בשיתוף עם: משרד המדען הראשי במשרד הכלכלה

ערבויות ממשלתיות למדיניות השקעות

פרויקט זה כולל פיתוח תכניות חדשות למינוף ערבויות ממשלתיות המשמשות לתמיכה במימון יצוא לעסקים קטנים ולפרויקטים תשתיתיים. במסגרת מחקר קודם של מרכז מילקן הוצעו דרכים למינוף ערבויות ממשלתיות למימון יצוא. פרויקט זה ירחיב את המינוף לשימושים נוספים כגון: בניית בתי ספר, דיור בר-השגה, תשתיות אזוריות ועוד.

במסגרת הפרויקט יוצב עמית של המרכז במשרד החשב הכללי באוצר.

צוות המחקר: גלן יאגו, סטיבן זכר, ימית נפתלי, אורלי מובשוביץ-לנדסקרונו

דיור בר-השגה

בהמשך למחקר קודם בחסות קרן לייכטאג, בו הוצעו כלים פיננסיים לקידום דיור בר-השגה, ימשיך המרכז לפתח ולהרחיב כלים אלה, בארץ בכלל ובירושלים בפרט.

צוות המחקר: סטיבן זכר, גלן יאגו, ליאורה שוהם-פיטרס
בשיתוף עם: המועצה הלאומית לכלכלה, משרד הבינוי והשיכון

פיתוח אזורי – יוזמות פיננסיות

בעזרת מענק ממשרד הכלכלה, תוכננו כלי מימון אזורי כדי לפתוח גישה לפרויקטים חשובים לשוקי ההון בישראל. המודל כולל שיפור תנאי אשראי על ידי הממשלה ופילנטרופים על מנת למנף, לטווח ארוך, הון בעלות נמוכה עבור עסקים קטנים, עסקים חברתיים ופרויקטים עירוניים. המרכז ימשיך לעבוד עם משרד הכלכלה במטרה ליישם את התכנית לעסקים קטנים. המועצה הלאומית לכלכלה הציעה להשתמש במודל כדי לתמוך במימון לרשויות מקומיות ואזוריות.

צוות המחקר: סטיבן זכר, גלן יאגו, ימית נפתלי, ליאורה שוהם-פיטרס
בשיתוף עם: משרד הכלכלה, המועצה הלאומית לכלכלה

שותפות בתחום החדשנות קליפורניה-ישראל

פרויקט זה ישיק את המיזם הקיים והמתפתח בין קליפורניה וישראל אשר יהווה פלטפורמה לחדשנות גלובלית על מנת להתגבר על מכשולים של מים, מזון, בריאות ואנרגיה. מיזם זה הוא חלק משיתוף הפעולה עם אוניברסיטת קליפורניה/סאן דיאגו-ביה"ס RADY. מכון ירושלים ו-USCD Rady School יישמשו אינקובטורים לפעילות והכשרה ויסיעו ליישם את ההבנות שנחתמו בין ישראל לקליפורניה בשנת 2014. היוזמה תוביל לחדשנות במדיניות, בפיתוח תכניות וביישום פרויקטים לצמיחה כלכלית, גיבוש יציב ויצירת מקומות עבודה בכלכלות מתפתחות באמצעות דוגמאות של פרויקטים מובילים בקליפורניה ובישראל.

בפרויקט ישתתפו צוותים בין-משרדיים ממשלתיים, צוותי פיתוח כלכלי וצוותי טכנולוגיה/הכשרה לכל תחום פעולה (מים, בריאות, אנרגיה, מזון, תקשורת מקוונת), פיתוח והדגמה של פעילות בשטח, הכשרת צוותים, עיצוב והשקה של השקעה חדשנית של שותפות ציבורית-פרטית-פילנתרופית שניתנת למדידה באתרי ביטא בקליפורניה, בישראל או בשווקים מתפתחים.

הפרויקט יכלול מרכיבים ספציפיים כמו: הקמת קרנות ייחודיות, מחקר, מעקב והכשרת עמיתים-סטודנטים בישראל וקליפורניה (4-6 עמיתים). הפרויקט יקיים שתי מעבדות לחידושים פיננסיים במהלך 2015 (בנושאי מים וחקלאות) ויצב עמית של המרכז במשרד המדען הראשי של משרד הכלכלה. צוות המחקר: גלן יאגו, סטיבן זכר, אורלי מובשוביץ-לנדסקרונו, ימית נפתלי, ליאורה שוהם-פיטרס

שוק ההון – רגולציה, מדיניות מיסוי ומוצרים חדשים

הפרויקט ממשיך עבודת מחקר קודמת על שוק ההון בישראל. בהתבסס על מספר מאמצים מחקריים, כולל קיומה של מעבדה לחידושים פיננסיים בנושא "המצאתו מחדש של שוק ההון הישראלי" שנערכה בשנת 2013, נעבוד עם הבורסה לניירות ערך, רשות לניירות ערך ובעלי עניין נוספים כדי לעצב וליישם מוצרים חדשים אשר יתייחסו לנושאים כגון: היקפי מסחר, נזילות וריכוזיות. פרויקט זה יכלול גם עבודת יעוץ עבור הבורסה לניירות ערך בנושא נזילות הון בינלאומי והגדרת שווקים. במסגרת הפרויקט יוצב עמית של המרכז ברשות המיסים.

צוות המחקר: גלן יאגו, סטיבן זכר, ליאורה שוהם-פיטרס, אורלי מובשוביץ-לנדסקרונו
בשיתוף עם: הבורסה לניירות ערך

פיתוח כלכלי בינלאומי

מטרת הפרויקט היא להרחיב את השתתפותה של ישראל בפרויקטים בינלאומיים של פיתוח כלכלי המתמקדים באתגרי פיתוח כלכליים במדינות העניות ביותר באפריקה, אסיה ואמריקה הלטינית. הפרויקט יצור כלים לגיוס מימון עבור פיתוח ציבורי ופרטי לקידום מעורבות ישראלית במדינות מתפתחות. במסגרת הפרויקט יוצב עמית של המרכז במועצה הלאומית לכלכלה.

צוות המחקר: גלן יאגו, סטיבן זכר, ימית נפתלי, יעל מרום, ליאורה שוהם-פיטרס, אורלי מובשוביץ-לנדסקרונו
בשיתוף עם: המועצה הלאומית לכלכלה

יוזמות למדיניות סביבתית

המשרד להגנת הסביבה מפתח אסטרטגיות לעידוד השימוש בטכנולוגיות בנייה ירוקה בבתים ובמשרדים. בעוד שישראל הובילה את העולם הטכנולוגי בשימוש באנרגיה סולרית, השימוש בטכניקות ובטכנולוגיות אחרות נמצא מאחור, בשל היעדרם של תמריצים ומידע כלכלי. הפרויקט יזהה את ההשפעות הכלכליות של השימוש בטכנולוגיות הבנייה הירוקה במיקרו (כלכלה לבעל דירה) ובמאקרו (הכלכלה במונחים לאומיים – תעשיית הבנייה הירוקה, תעשיית האנרגיה ודירור בר-השגה).

במסגרת הפרויקט יוצב עמית של המרכז באגף התכנון והאסטרטגיה של המשרד להגנת הסביבה. צוות המחקר: גלן יאגו, סטיבן זכר, תמי גבריאלי, ימית נפתלי, ליאורה שוהם-פיטרס, אורלי מובשוביץ-לנדסקרונו
בשיתוף עם: המשרד להגנת הסביבה

מימון נחלים

המחקר בתחום זה כלל מספר מעבדות לחידושים פיננסיים שהתייחסו למודלים קיימים וליוזמות **חוצות גבולות למימון ולניהול נכסי הנחלים**. בעבודתנו עם ועדת ההיגוי של רשות נחל קדרון הצענו תכנית כלכלית למתקן איסוף וטיפול בשפכים הכולל פיתוח כלכלי המבוסס על דמי שימוש, מכירות מים ומסים מצטברים מפיתוח אזורי.

אנו מציעים להרחיב מודל זה לנחלים אחרים בישראל ובכלל זה אגן נחל קישון.

צוות המחקר: סטיבן זכר, גלן יאגו, תמי גבריאל, ליאורה שוהם-פיטרס

תכנית העמיתים – מרכז מילקן לחדשנות

מטרת התכנית

תכנית העמיתים שמה לה למטרה להעמיק את היכרותם של צעירים מצטיינים עם סוגיות מדיניות בישראל ולהכשירם להוביל פתרונות ליישום מדיניות פיננסית וכלכלית מעשית וברת-קיימא בסוגיות שונות. העמיתים מתמחים אצל מקבלי החלטות במשרדי ממשלה, ארגונים ללא כוונת רווח ובמוסדות מפתח אחרים. ההכשרה כוללת ארבעה ימי עבודה בשבוע ויום השתלמות. על העמיתים לבצע מחקר בתחום ההשמה שלהם.

במהלך 2015 יתקיימו שני מחזורים:

- 11 בינואר 2015–10 בספטמבר 2015 – 6 עמיתים.
- 11 באוקטובר 2015–10 באוגוסט 2016 – 7 עמיתים.

במחזור ינואר 2015 ישובצו העמיתים במשרדים הבאים **(הרשימה אינה סופית)**: משרד ראש הממשלה; המועצה הלאומית לכלכלה; רשות המיסים; המשרד להגנת הסביבה; משרד האוצר, החשב הכללי; משרד ראש הממשלה, מנהלת לתחליפי דלקים; משרד הכלכלה, משרד המדען הראשי; עיריית ירושלים.

דרכי פעולה/אבני דרך בתכנית

- איתור ומיון: תהליך גיוס, איתור ומיון של המועמדים לתוכנית;
- שיבוץ: העמיתים משובצים במוסדות מפתח שונים בהתאם לתחומי עניין, כישורים, התאמה בין-אישית ועוד;
- הכשרה: במהלך השנה מוענקת לעמיתים הכשרה אינטנסיבית במדיניות כלכלית, ממשל ושיטות מחקר. במסגרת מפגשי ההכשרה השבועיים, רוכשים העמיתים כלים מקצועיים (כגון: תקשורת בין-אישית, ניהול זמן). בנוסף, נפגשים העמיתים עם בכירים בממשל ועם אנשי אקדמיה מהשורה הראשונה בישראל ובעולם ומשתתפים בקורס המתמקד בחידושים פיננסיים. העמיתים עוברים הכשרה טרם כניסתם להשמות השונות;
- מחקר: במהלך שנת ההתמחות על העמיתים לערוך מחקר שיהיה מלווה על ידי מנחה מטעם המרכז. המחקרים יוצאים לאור וזוכים להפצה;

▪ הערכה: תכנית העמיתים מלווה בהערכה לאורך השנה.

צוות התכנית: אורלי מובשוביץ-לנדסקרונו, סטיבן זכר, גלן יאגו, ליאורה שוהם-פיטרס, מנחי מחקר, אנשי מקצוע ותוכן ממכון ירושלים לחקר ישראל ומרצים שונים

תכנית לבוגרי תכנית העמיתים

השנה תופעל, לראשונה, תכנית לבוגרי תכנית העמיתים. הצורך בקיום התכנית עלה הן מגילוי עניין של הבוגרים והן כדי להמשיך וללוות את בוגרי התכנית כדי להכשיר הון אנושי משמעותי בישראל. כיום יש למעלה מ-120 בוגרים אשר עובדים במגזר הפרטי, במגזר הציבורי, במגזר השלישי ובאקדמיה. התכנית אמורה להקנות העשרה, השראה ונטוורקינג ולרתום את הבוגרים לעזרה ותמיכה מקצועית לעמיתים החדשים ולעמיתים העתידיים. המטרה היא ליצור קהילת עמיתים מוכשרת, מחויבת ומעורבת בתחומי הכלכלה, החברה, הסביבה ועוד.

צוות התכנית: אורלי מובשוביץ-לנדסקרונו, סטיבן זכר, גלן יאגו, ליאורה שוהם-פיטרס, מרצים שונים

תכנית עמיתים משותפת (במסגרת השותפות קליפורניה-ישראל)

במסגרת השותפות עם USC D Rady School יתקיימו קבוצות למידה משולבות לעמיתים מישראל ולעמיתים מקליפורניה. העמיתים מקליפורניה (4-6 עמיתים) ישהו בארץ במהלך חודשי הקיץ, לתקופה של כ-6 שבועות והם יצטרפו לעבודת העמיתים בישראל.

צוות התכנית: אורלי מובשוביץ-לנדסקרונו, סטיבן זכר, גלן יאגו, ליאורה שוהם-פיטרס, ג'רי רובין (USCD Rady School)

המרכז לחקר החברה החרדית

דפוסי תעסוקה, צריכה וקהילה בערים החרדיות החדשות בישראל

בשנת 2015 יושלם מחקר המתבסס על סקר שאלונים שנערך בשנת 2014. תוצאות המחקר ישוו לתוצאות של מחקר דומה שנערך בשנת 2007. השוואה זו תאפשר לעמוד על שינויים שחלו בשבע השנים האחרונות ובאמצעותם להעריך את מגמת התמורות בחברה החרדית ואת עוצמתן.

החוקרת: ד"ר לי כהנר

תמורות בקרב יחידים חרדים

המחקר מתמקד ביחידים בחברה החרדית אשר נפתחו לדפוסים חדשים בתחום הלימודים הכלליים, התעסוקה, הצריכה וכן במימשק עם החברה, הכלכלה והממשל של מדינת ישראל. המחקר יתבסס על סקר שאלונים ארצי.

החוקרת: ד"ר לי כהנר

דפוסי תעסוקה וקהילה בקרב בעלי תשובה בישראל

המחקר מבקש לעמוד על מצבם הייחודי של בעלי התשובה בקרב החברה החרדית באשר לפוטנציאל התעסוקה שלהם ולמידת התערותם בליבתה של החברה החרדית. המחקר מסתייע במימון ארגון תב"ת (יתנופה בתעסוקה תחום חרדים) מיסודם של הגוינט וממשלת ישראל ושל עמותת 'נטיעות' של בעלי תשובה.

החוקר: אסף מלחי

כלכלת משק הבית החרדי

בעת האחרונה גוברת ההתעניינות בדרכים באמצעותם מצליחים משקי בית חרדים בעלי הכנסה נמוכה לקיים את משפחותיהם הגדולות. מחקר בוחן ראשוני זה יבדוק את הנושא באמצעות חקירה פרטנית של מדגם משקי בית בעיר החרדית ביתר עילית.

צוות המחקר: דר' דן קאופמן, דניאל זייציק

השתלבותם בתעסוקה של חרדים מקבלי פטור משירות צבאי

בשנים האחרונות היו שני גלים של מתן פטור משירות צבאי למספר גדול של אברכים חרדים בעקבות ההסדרים האחרונים הנוגעים להפעלת חוק שירות בטחון בציבור החרדי. הסקר ינסה לעקוב אחר מידת ההשתלבות של מקבלי פטור אלה בתעסוקה או בלימודים לקראת תעסוקה. המחקר ימשמש בסיס לכתובת נייר מדיניות.

יועץ למחקר: דר' גלעד מלאך

הפסיפס החרדי והממשק עם החברה והכלכלה הישראלית

בשנים האחרונות גוברות ההשתתפות והמעורבות של האוכלוסייה החרדית בתחומים שונים של החברה והכלכלה של כלל מדינת ישראל. השתתפות ומעורבות אלה מתרחשות באופן דיפרנציאלי בקרב המרכיבים השונים של החברה החרדית. באמצעות נתונים סטטיסטיים הזמינים בדוחות ובסקרים שונים תשורטט דיפרנציאליות זו, הן מבחינה מחקרית גרידא והן כבסיס לניסוח מדיניות, נוכח השונות הקיימת בקרב האוכלוסייה החרדית לגווניה.

צוות המחקר: פרופ' עמירם גונן, דר' אילון שורץ, יצחק טרכטינגוט

מפגשים וכנסים

מפגשי פורום חוקרי החברה החרדית: במסגרת המרכז ימשיכו להתקיים מפגשי הפורום של החוקרים העוסקים בחברה החרדית. בפני הפורום מוצגים מחקרים העוסקים בחברה החרדית אשר נערכו לאחרונה במוסדות המחקר השונים בארץ ובחו"ל.

יושב ראש הפורום: פרופ' מנחם פרידמן

רכז הפורום: אסף מלחי

כנסים: במסגרת המרכז מתוכננים להתקיים בשנת 2015 4 כנסים, פתוחים לציבור, בנושאים הבאים:

1. סוגיות ותמורות בחינוך החרדי;
2. סוגיות ותמורות בהתרחבותה של פריסת המגורים של האוכלוסייה החרדית;
3. דפוסי תעסוקה, צריכה וקהילה בערים החרדיות החדשות;
4. לימודים אקדמיים בקרב האוכלוסייה החרדית.

כתב העת 'חקר החברה החרדית'

כתב עת אקדמי במהדורה אלקטרונית בשם 'חקר החברה החרדית' הושק במאי 2014. מאז מתפרסם בו מאמר אחת לחודש. המאמרים מועלים לאתר האינטרנט של המרכז.

עורך כתב העת: פרופ' עמירם גונן

מאגר ביבליוגרפיה מוערת של מחקרי החברה החרדית

המאגר הביבליוגרפי של מחקרי החברה החרדית, שהושק בקיץ 2014 ימשיך להיבנות במהלך 2015. כל רשומה במאגר זה כוללת, בנוסף לפרטים הביבליוגרפים של הפרסום, תיאור קצר של תוכנו. במהלך 2015 יכלול המאגר גם פרסומים באנגלית.

עורך המאגר: דר' שלמה טיקוצ'ינסקי

דו-שנתון סטטיסטי של החברה החרדית בישראל

הפרסום מיועד להציג מידע מקיף אודות החברה החרדית בישראל ומבקש להעניק תמונה סטטיסטית כוללת ומעודכנת לשימושם של מקבלי החלטות, מעצבי מדיניות, חוקרי החברה החרדית ובעלי עניין בחברה זו. המכון הישראלי לדמוקרטיה שותף בהכנת דו-השנתון.

הפרסום יראה אור לקראת סוף שנת 2015.

עורכים: דר' מאיה חושן, דר' לי כהנר, דר' גלעד מלאך

צוות השנתון: דפנה שמר, יאיר אסף-שפירא, יועד שחר

פרסומים מתוכננים לשנת 2015

אשכול מחקרי ירושלים

- השנתון הסטטיסטי לירושלים – מס' 29;
- על נתוניך ירושלים – מצב קיים ומגמות שינוי 2015;
- *Jerusalem: Facts & Trends 2015*;
- מסמך מסכם – תיירות בירושלים – מבוסס על עבודותיהם של משתתפי סדנת התיירות שהתקיימה במכון בשנת 2014.

המרכז ליישוב וניהול סכסוכים

- מיפוי שכונות מזרח העיר: 1. ואדי ג'וז ושייחי ג'ראח; 2. גיבל מוכבר (עברית וערבית);
- מדריך לנושא ונותן הישראלי בסוגיית ירושלים;
- התושבות של ערביי מזרח ירושלים;
- נייר עמדה – נשות הכותל;
- נייר עמדה – מוקדי חיכוך מתמידים בירושלים. מקרה מבחן: הר ציון;
- הר הבית/אל-חרם אל-שריף – תמורות בסטטוס קוו.

פרויקט מרום

במסגרת הפרויקט יפורסמו 18 מסמכים:

תיירות:

- דו"ח שנתי על מצב התיירות;
- דו"ח בעניין הזיקות בתחום התיירות בין מזרח ירושלים למערבה.

פיתוח תעשיית הביו-טק:

- דוח אינדיקטורים למעקב אחר התפתחות תעשיית הביו-טק בעיר;
- דוח מעקב – תעשיית הביו-טק בעיר – הערכה מעצבת של כלי המדיניות המופעלים עבור תעשיית הביו-טק;
- בחינת פוטנציאל פיתוח תעשיית הניסויים הקליניים בירושלים ופיתוח כלי מדיניות להגדלת תעשייה זאת בעיר;
- מחקר לבחינת יישום מודלים ל'האבס' טכנולוגיים בירושלים עבור תעשיית הביו-טק ותעשיית ההיי-טק.

פיתוח תעשיית ההיי-טק:

- דוח מעקב וההערכה על התפתחות תעשיית ההיי-טק בעיר;
- דוח מעקב תעשיית ההיי-טק בעיר הערכה מעצבת של כלי המדיניות;
- דוח שיקולי מיקום של תעשיית ההיי-טק בירושלים.

“עיר.אקדמיה”:

- דוח מעקב והערכה – השכלה גבוהה בירושלים 2015;
- דוח המלצות לפיתוח תחרותיות להשכלה הגבוהה בירושלים;
- דוח מצב – נתוני סטודנטים מחו"ל בירושלים;
- דוח בנושא סקר בוגרי תוכניות תלמידי חו"ל;
- דוח בנושא גורמי ההשפעה העיקריים בבחירת מוסד לימוד אקדמאי;
- סקר בוגרים של מוסדות ההשכלה הגבוהה בירושלים;
- הגירה: דוח הגירה כמותי;
- דוח עושים שכונה – מעקב והערכה בהתאם למטרות הפרויקט.

הגירה:

- דוח כמותי על ההגירה אל העיר וממנה.

המרכז למדיניות סביבתית

- קיימות עירונית – סיכום שלב א';
- מעבדות עירוניות – סיכום ותובנות;
- הערכת התועלות הכלכליות למשק הלאומי מקיומו של האגן הדרומי של ים מלח.

מרכז מילקן לחדשנות

- פרויקט העמיתים – 6 דוחות;
- דוחות בהתאם להתקדמות הפרויקטים.

המרכז לחקר החברה החרדית

- שנתון סטטיסטי לחברה החרדית;
- דפוסי תעסוקה, צריכה וקהילה בערים החרדיות החדשות בישראל;
- דפוסי תעסוקה וקהילה בקרב בעלי תשובה בישראל.